

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
FÖR 2013

Biosfär
VÄNERSKÄRGÅRDEN
KINNEKULLE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ORGANISATION.....	3
EKONOMI.....	4
HÄNDELSER UNDER ÅRET.....	4
SÄRSKILDA HÄNDELSER.....	7
INFORMATION OCH KOMMUNIKATION.....	9
FORSKNING OCH UTBILDNING.....	10

BILAGA: BEGREPPSORDBOK -Ord markerade med * förklaras här

OM BIOSFÄROMRÅDE VÄNERSKÄRGÅRDEN MED KINNEKULLE

Den 2 juni 2010 utsåg Unesco* (FN:s organ för utbildning, vetenskap och kultur) Vänerskär-
gården med Kinnekulle till biosfärområde. Det som så länge varit resans mål blev därmed en
förutsättning för fortsatt fokus på hållbar samhällsutveckling. Biosfärområdet är en ideell
förening vars verksamheter engagerar olika människor, organisationer och näringar. Biosfär-
området strävar efter att finna framgångskoncept där parter med olika intressen gynnas.
Genom att använda de goda exemplens makt, inspirerar Biosfärområdet till en utveckling
som är långsiktigt hållbar, där ekologisk, ekonomisk och social välfärd är i fokus.

www.vanerkulle.se

ORGANISATION

Styrelse

Ordinarie ledamot	Ersättare	Sektor
Lennart Bergquist, ordförande	Lena Rundqvist	Näringsliv/besöksnäring
Johnny Johansson	Lars-Inge Bly	Götene kommun
Jan Wahn	Nils Farken	Mariestads kommun
Jonas Krantz	Bertil Johnsson	Lidköpings kommun
Jens Rasmussen	Peter Svensson	Länsstyrelsen i VG län
Michael Nylander	Dan Johansson	Fiske och vatten/Vänerfrågor
Kent Boström	Björn Broberg	Ideell sektor/föreningsliv
Bo Magnusson	Eva Gustavsson	Forskning/utbildning
Elisabeth Thisner	Mikael Larsson	Areella näringar/jord och skog

Adjungerad: Sten Gunnar Steenson, Sportfiske

Firmatecknare: Föreningens firma har tecknats av Lennart Bergquist och Johanna MacTaggart.

Revisorer: Vid årsmötet valda revisorer: Olof Jansson, Götene och Lena Garre, Mariestad. Ersättare är Lisbeth Nysten-Persson, Lidköping

Föreningens ekonomiska redovisning, skattebetalningar och deklaration sköts av en anlitad bokföringstjänst.

Valberedning: Maria Gustavsson, Mariestad, sammankallande. Evalena Öman, Götene, Marita Bengtsson, Lidköping

EKONOMI

Ekonomi för verksamhetsåret redovisas i särskild bilaga.

HÄNDELSER UNDER ÅRET

Medlemmar

Under vårt andra år har föreningen värvat 53 medlemmar.

Styrelsemöten

Styrelsen har sammankallats 10 gånger under verksamhetsåret, årsmöte med konstituerande möte undantaget. Därutöver arrangerades en särskild temadag för utveckling av Biosfärområdets vision.

Årsmöte

Årsmötet hölls den 3 april i Lidbeckska huset i Lidköping. Inbjuden föredragshållare var Kristina Börebäck, PhD student vid pedagogiska institutionen Stockholms Universitet, vars föredrag hette Kunskap och lärandeprocesser i Biosfärområde Vänerskärgården med Kinnekulle. Totalt 26 personer var närvarande och 15 medlemmar var representerade.

Extra föreningsstämma

Onsdagen den 2 oktober hölls en extra föreningsstämma i Centrumhuset i Götene. Stämman beslutade om stadgeändringar samt nyval av valberedningsrepresentant från Lidköping. Martin Sandmark var inbjuden föreläsare. Martin beskrev tillståndet för Vänerens öppna sandstränder i sitt föredrag Väneren – Vårt innanhav. Totalt 18 personer var närvarande och 12 medlemmar var representerade.

Studieresa till Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven

Den 28-29 augusti åkte styrelsen tillsammans med Biosfärkontoret på studieresa till Älvlandskapet Nedre Dalälven. Studieresans syfte var att träffa andra som arbetar med biosfärområden samt att lära sig mer om biosfärområdenas funktion och vad biosfärområden genererar. Styrelsen anslöt

Foton från studieresa i Älvlandskapet Nedre Dalälven

till Svenska MABs årliga workshop som hade temat ekonomiska och ekologiska möjligheter i biosfärömråden. Efter workshopen gjordes ett stopp vid Gröna Kunskapshuset i Gysinge. Här fick styrelsen information om deras funktion som naturskola och Biosfärömrådet. Sammanlagt nio personer deltog på studieresan, varav fem var styrelseledamöter och övriga var biosfärkontorets personal.

Visionsarbete

Under året har biosfärkontoret genomfört en dialogprocess där kommunerna, Länsstyrelsen och civilsamhället beretts tillfälle att diskutera visionens fyra byggstenar, dess innebörd och möjliga prioriteringar. Alla synpunkter dokumenterades och sammanställdes i en s.k. "rådatbank" som användes som analysunderlag vid framtagningen av teman och konkreta målformuleringar kopplade till byggstenarna. Styrelsen antog målformuleringar för tre av visionens fyra byggstenar. Den fjärde, Hållbar samhällsdesign, ska vidareutvecklas under 2014.

Nationella Biosfärdagen och utdelning av biosfärstipendiet

Nationella biosfärdagen, den 2 juni, är ett årligen återkommande event och en anledning för alla Sveriges biosfärömråden att synas lite extra. I år var det också andra gången som Vänerskärömrådet med Kinnekulle delade ut ett biosfärstipendium. Av total fem nominerade stipendiater, valde styrelsen att tilldela stipendiet till Jonas Magnusson med motiveringen: *"Jonas är en idealist, en social entreprenör med förtroende för kommunen och som initierade hållbar utveckling redan för 20 år sedan. Jonas har skapat samarbete mellan föreningsliv och frivilliga och visar stort socialt ansvarstagande genom att initiera arbetsmarknadsåtgärder som sysselsätter praktikanter och arbetslösa."* Biosfärstipendiet delades ut i samband med en Bioblitz*, där stipendiaten förutom blommor och diplom fick en check av värde 6 000kr.

Foton från Biosfärdagen den 2 juni.

Studiebesök

Biosfärkontoret får många förfrågningar om studiebesök. Vid varje besök, informerar vi om Biosfärområdets verksamhet, arbetssätt och/eller något särskilt projekt.

Under 2013, har vi haft studiebesök från bl.a. Karlstads Universitet, Vänersborgs kommun, Ovanåkers kommun, CSD i Uppsala, samt en delegation från Tyskland och Belgien.

Personalförändringar

Lena Tilstam var anställd på biosfärkontoret april-november som projektledare för uppdraget Biosfärområde Exportmogen Destination. I övrigt inga personalförändringar.

Praktikanter

Andreas Kjällgren som går tredje året på samhällsvetenskapligt miljövetarprogram (SMIL), Göteborgs universitet, gjorde 8 veckors praktik på Biosfärkontoret under november-december. Under sin praktik, gjorde Andreas två utredningar om biosfärkommunernas hållbarhetsarbete. Arbetet genomfördes för kommunernas arbetsgrupp med särskilt fokus på hållbarhet. Utredningarna resulterade i rapporterna *Är vi hållbara snart* och *Barns öar i de vuxnas hav - En förstudie om attraktivitet ur ett barnperspektiv*, som finns att läsa på Biosfärområdets hemsida.

Fiskeområde Vänerskärgården*

FOG* har under 2013 sammanträtt sex gånger och godkänt åtta projekt. Flera informationsmöten har hållits i området för att inspirera igång fler projekt och intresserade har getts möjlighet att få extra stöd. Verksamhetsledaren har kontinuerliga kontakter med Leaderområde Norra och Västra Skaraborg, Jordbruksverket och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Nationellt och internationellt arbete:

Fiskeområdet är med i det nationella nätverket för fiskeområden som dragit i gång på allvar under året med flera träffar. Vi har börjat undersöka möjligheten att göra hela Vänern till ett Fiskeområde.

Beredningsgruppen

Beredningsgruppen har sammanträtt inför varje styrelsemöte och handlagt ansökningar samt varit med och hållit informationsmöten i området.

Foton från olika projekt som Fiskeområdet beviljat stöd.

SÄRSKILDA HÄNDELSER

Landskapsforum Väst

Det första Skandinaviska landskapsforumet arrangerades av Biosfärområdet den 12-14 september 2013. I forumet presenterades olika röster och erfarenheter, från det mycket lokala till internationellt perspektiv. Diskussionerna spände över teoretiska resonemang samt praktiska erfarenheter kring inflytande och deltagandeprocesser. Handfasta exempel på medborgarengagemang, såsom Skärgårdsskolan på Torsö och projektet Ekoturismdestination visades genom exkursioner och studiebesök. Konferensrapporten finns att läsa på hemsidan, www.vanerkulle.se.

Foton från exkursioner under Landskapsforum Väst

Bioblitz*

Söndagen den 2 juni genomförde Biosfärområdet en s.k. "Bioblitz" vid naturum Vänerskärgården – Victoriahuset på Läckö. Arrangemanget skedde i samverkan med Vänermuseet, Naturskyddsföreningen och ett flertal andra föreningar. 15 experter från bl.a. SLU och Göteborgs naturhistoriska museum inventerade och dokumenterade alla växter och djur man kunde. Intresserad allmänhet gavs också möjligheter att delta i inventeringarna. Parallellt hölls föredrag och en mängd andra aktiviteter. Totalt beräknas ca 600 personer ha deltagit. Avsikten var att på ett populärvetenskapligt sätt bidra till att öka intresset för biologisk mångfald och visa upp myllret av liv för en bred allmänhet. En sammanställning av dagen finns att läsa i en rapport på hemsidan, www.vanerkulle.se.

Foton från Bioblitz

Upptakt och miniseminarium om Europeiska Landskapskonventionen*

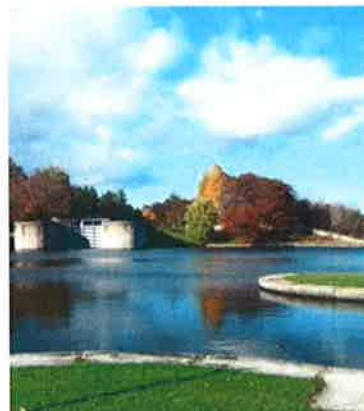
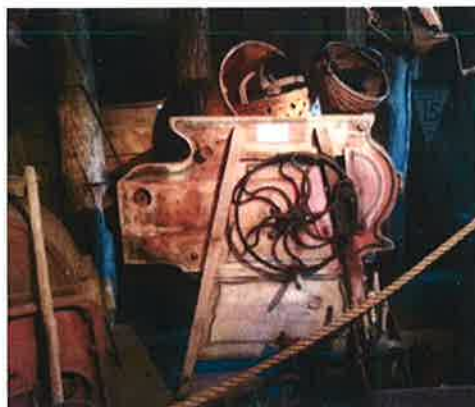
Den 16 april hölls en upptakt för projektet Pilotområde för implementering av Europeiska Landskapskonventionen (ELC). Upptakten kombinerades med ett miniseminarium där Gerhard Ermischer, professor vid Universitetet i Würzburg, höll föredrag med titeln Understanding Landscape. Landskapet utgör grunden för vårt sociala liv, och formas av våra fysiska aktiviteter samtidigt som det kan förstås som ett resultat av mentala processer. Mikael Lundgren, Götene kommun berättade om initiativet Styrkebaserad medborgardialog för hållbar samhällsplanering i Götene kommun. Fokus är att öka lokalsamhällets delaktighet vid utformningen av Götene framtidsplan. Miniseminarieret samlade ca 40 personer som alla är engagerade i landskapsfrågor.

Civilscape generalförsamling

Civilscape* är en Europeisk organisation som verkar för implementering av Landskapskonventionen. Biosfärområde Vänerskärgården med Kinnekulle är medlem i föreningen och Johanna MacTaggart är organisationens general-sekreterare för perioden 2011-2014. Den 28 september hade Civilscape generalförsamling i Lelystad, Nederländerna

EuroMAB 2013

Vartannat år samlas biosfärområden i Europa och Nordamerika för att delta i det regionala nätverket EuroMAB. Konferensen syftar till att ge biosfärområdena möjlighet att medverka i tematiska arbetsgrupper som formar MAB-programmets utveckling, samtidigt som deltagarna inspireras och lär av varandras erfarenheter. Förra EuroMAB-konferensen hölls 2011 i Lundsbrunn. Det här året var konferensens tema Engaging our communities (Engagera våra samhällen) och nära 200 personer samlades under 4 dagar i Brockville Ontario, Kanada. Två personer deltog från biosfärkontoret, varav en var engagerad i workshopen Social Enterprise and Biosphere Reserve Developmental Framework.*

Foton från EuroMAB 2013

Arena 49

Biosfärområdets koordinator var en av huvudtalarna på Västra Götalandsregionens forum Arena 49. Forumet var riktat till kommunala tjänstemän och politiker. Ca 300 personer deltog på forumet. Biosfärområdet presenterades också i en kommunmonter, där en biosfärambassadör fanns tillgänglig hela dagen.

INFORMATION OCH KOMMUNIKATION

Biosfärambassadörer

Under våren arbetade två av våra ambassadörer vidare med att utveckla ambassadörskapet med kunskap och skapande av nätverk som fokus i vårt Leader-projekt. Studieresor till de två biosfärområdena Östra Vätterbrantera och Älvlandskapet Nedre Dalälven genomfördes med halva gruppen ambassadörer. Projektet pågick fram till oktober 2013 och avslutades med ett seminarium med 40-talet närvarande. Ambassadörerna planerar numera själva sina nätverksträffar och under året har det blivit två stycken.

Ambassadörerna redovisar sina insatser under året till kontoret för att vi ska kunna få en överblick av vad som faktiskt genomförs. Några exempel på insatser är medverkan vid mässor eller utställningar, barnaktiviteter och dela ut broschyrer.

Vi har även 35 nya miniambassadörer från förskoleverksamheten i Vinninga. Dessa utbildades under en dag i september vid Råbäcks Stenhuggeri. Dagen ansvarades/arrangerades på initiativ av ambassadörerna själva.

Foton från studieresan med ambassadörer till Älvlandskapet Nedre Dalälven

Synlighet i media

Under året har Biosfärområdet uppmärksammats i media, särskilt i samband med publika arrangemang, så som Bioblitzten under Biosfärdagen, utbildning av miniambassadörer men också när Fiskeområdet beviljat projektmedel till lokala organisationer. Biosfärområdet har varit fokus för minst 65 artiklar i lokal och regional press.

Presentationer och föredrag

Biosfärkontoret får ofta förfrågningar om att hålla föredrag i olika sammanhang. Här uppges några av föredragen som hölls 2013: Vänermuseum, Lidköpings stadsbibliotek, Galloway Southern Ayrshire, Chalmers, Naturum Vänerskärsgården, Handels Göteborgs Universitet, Institutionen för kulturvård, Forskarseminarium Karlstads universitet, Forskarseminarium LTSE Höskolan i Trollhättan, De la Gardiegymsiet, Friluftsförbundet, Mariestads handel, Naturbrukskonferensen, Radioamatörerna, Kulturturismutbildningen, m.fl.

Hemsida och nyhetsbrev

Hemsidan har fått en ny layout och omarbetats för att bli mer användarvänlig. Detta gjordes med hjälp av en konsult. Hemsidan uppdateras löpande. Vi har gjort om formerna för utskick av nyhetsbrev och fokuserar mer på att skicka ut nyheterna när de uppstår och inte månadsvis. Vi har över 300 prenumeranter av nyhetsbrev.

Kommungemensam kommunikationsplan

En arbetsgrupp bestående av kommunernas informationsansvariga har bildats för att gemensamt ta fram en kommunikationsplan för hur man ska implementera Biosfärområdet och hållbar samhällsutveckling i kommunerna. Kommunikationsplanen har bollats med kommunchefsgruppen och arbetet pågår med att ta fram en aktivitetsplan.

PROJEKT

Biosfärområdet är en projektinriktad organisation. För mer information om enskilda projekt, se biosfärområdets hemsida: www.vanerkulle.se.

- Grundtvig: Vuxet lärande om landskap
- Miljöväg för häst
- Biosfärområde - Exportmogen destination
- Kartläggning av lämpliga övernattningsplatser för kanotister på Kålland/Kållandsö
- Paddling
- Utbildning för Fiskeaktörer
- Utredning om Fiskeområde för hela Vänern
- Social Enterprise and Biosphere Reserve Developmental framework.
- Geologi och stenhantering
- Praktisk tillämpning av Europeiska landskapskonventionen
- Vidareutveckling av frivilligarbetet inom Biosfärområdet
- Bioblitz
- M.fl.

FORSKNING OCH UTBILDNING

LTSER- Long-Term Socio-Ecological Research

Under året har vi deltagit i Styrgruppen för LTSER. Under våren hölls en workshop som syftade till att arbeta fram en gemensam Mistra-ansökan.

Hållbar kulturturism och marknadsföring, YH-utbildning

KulturTurism med marknadsföring är en kvalificerad yrkeshögskoleutbildning på 500 YH-poäng, belägen i Lidköping. Utbildningen syftar till att ge studenten en bred utbildning med användbara kunskaper inom turismbranschen med inriktning mot kultur och turism. Biosfärområdets koordinator ingår i utbildningens ledningsgrupp.

Universitetsutbildning för biosfärkoordinatörer

Biosfärkontoret har tillsammans med Göteborgs universitet och Mariestads kommun, utvecklat ett förslag på två kurser på Masternivå som syftar till att fortbilda biosfärkoordinatörer inom hållbar samhällsutveckling. Planerad kursstart har skjutits fram.

Överenskommelse med Centre for Sustainable Development (CSD), Uppsala

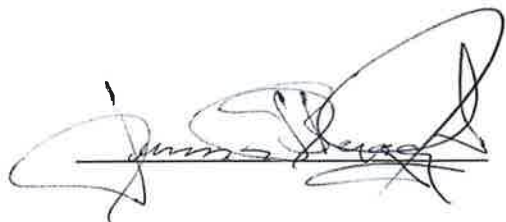
Biosfärområdet har tecknat ett samverkansavtal med CSD som innebär att masterstudenter ska använda Biosfärområdet för sina fördjupade studier inom hållbar samhällsutveckling.

Studentarbeten och vetenskapliga artiklar

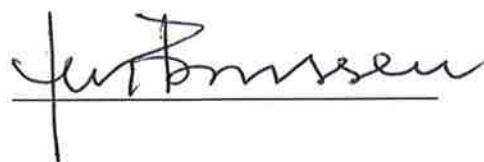
Här nämns några arbeten som gjorts. Biosfärkontoret har deltagit främst genom att ge vägledning, intervjuer och respons på projektrapporter etc.

- Emil Sandström och Anna Olsson, SLU, Biosfärområdenas bildningsprocesser – En utvärdering av erfarenheter från genomförandeprocesserna i fem svenska biosfärområden, uppdrag från Naturvårdsverket.
- Marina Elbakidze, Thomas Hahn, Volker Mauerhofer, Per Angelstam, Robert Axelsson, Legal framework for biosphere reserves as learning sites for sustainable development: a comparative analysis of Ukraine and Sweden, AMBIO.
- Sarah Andersson och Malin Weijmer, Kinnekullebanan ur ett lokalt perspektiv samtal om banan, landskapet och framtiden
- Andreas Kjällgren, Är vi hållbara snart och Barns öar i de vuxnas hav - En förstudie om attraktivitet ur ett barnperspektiv,

Styrelsen och biosfärkontoret tackar de som engagerar sig i utvecklingen av Biosfärområdet och ser fram emot ett fortsatt gott samarbete under 2014!

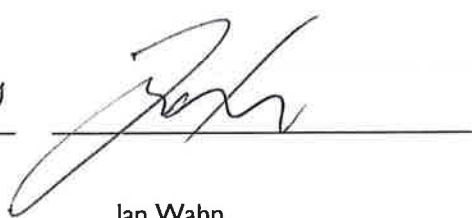
Lennart Bergquist, ordförande

Jens Rasmussen

Jonas Krantz

Jan Wahn

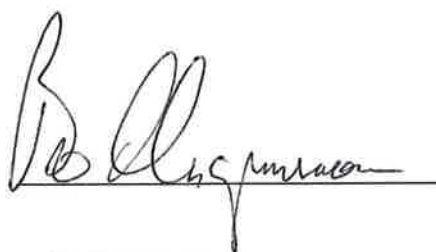
Johnny Johansson

Kent Boström

Michael Nylander

Bo Magnusson

Elisabeth Thisner

BILAGA: BEGREPPSORDBOK

Bioblitz: En inventering av biologisk mångfald där både amatörer och experter totalundersöker ett område på allt levande under en kort bestämd tid.

BIS = Biosphere Innovation System: Innovationssystem för biosfärentreprenörer. Innovationssystemet syftar till att stödja ett entreprenörskap som utgår från och stärker de resurser, ekosystemtjänster*, som finns i biosfärområdet. Samtliga pusselbitar i systemet bygger från grunden på ett *resilient** förhållningssätt i agerande och genomförande.

Centre for Sustainable Development (CSD): Mellandisciplinärt center som ska generera samarbete mellan uppsala Universitet och SLU inom forskning och utbildning om hållbar utveckling. www.csduppsala.uu.se

Civilscape: En internationell organisation för ideella föreningar som arbetar med Europeiska Landskapskonventionen. www.civilscape.org

Ekosystemtjänster: De funktioner hos ekosystem som på något sätt gynnar människan, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människans välmående. Det är tjänster vi får "gratis" av naturen som till exempel pollinerande insekter, vattenrening via våtmarker eller musslor, naturliga skadedjursbekämpare och att bördig jord bildas.

Europeiska Landskapskonventionen (ELC): Syftet är att skapa en gemensam europeisk ram för arbetet med landskap i Europa som är utsatta för ett förändringstryck genom samhällsutvecklingen. Konventionen gäller alla landskap och lyfter särskilt fram målet att stärka möjligheterna för allmänhetens och lokalsamhällets aktiva demokratiska medverkan i arbetet med skydd, förvaltning och planering av landskap. www.raa.se

Exportmogent destination: Svensk turismnäring har på nationell nivå arbetat fram och antagit en strategi med visionen att turism är Sveriges nya basnäring år 2020 med målsättning att fördubbla turismomsättningen. År 2020 skall Sverige ha 20 nya attraktiva och högkvalitativa exportmogent destinationer. Biosfärområdet är ett utpekade utvecklingsområde inom Skaraborgs turismstrategi och har målsättning att vara en av dessa.

FARNET = European Fisheries Areas Network: Nätverk för Europas Fiskeområden. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/farnet/index_sv.htm

Fiskeområde: Jordbruksverket har utsett Biosfärområdet till ett Fiskeområde och därmed beviljat medel ur Europeiska fiskerifonden. Stödet ska användas till att utveckla området som helhet, skapa nya arbetstillfällen både inom och utanför fiskesektorn och framför allt bredda verksamheten. www.jordbruksverket.se

FOG: Fiskeområdets styrelse.

Grundtvig: En del av EU-programmet för livslångt lärande som riktar sig mot vuxnas allmänna lärande. Grundtvig stöder enskilda personers rörlighet och samverkans-projekt i olika former. Biosfärområdet har ett Grundtvig-utbyte med Tyskland och Belgien om Vuxet lärande om landskap. www.programkontoret.se/sv/Program-och-stipendier/Programmet-for-livslangt-larande/Grundtvig/

Ksau: Kommunstyrelsens arbetsutskott.

Leader: En metod för att jobba med utveckling av landsbygden inom EU:s landsbygdsprogram 2007-2013. I Skaraborg finns tre Leader-områden, eg. Norra, Västra och Östra. www.leaderskaraborg.se

LTER= Long Term Ecological Research Network: Ett försök att samla etablerade forsknings och miljöövervakningsstationer i ett nätverk så att det blir effektivare att samarbeta i stor-skaliga forsknings- och miljöövervakningsprojekt. Initiativet drivs av SLU och stöds av naturvårdsverket och Vetenskapsrådet. www.lternet.edu

LTSER= Long Term Socio-economic and Ecological Research Network: LTSER-områden omfattar hela landskap. Det inkluderar såväl LTER-områden som den socioekonomiska delen av hur människan utnyttjar ekosystemen. www.lternet.edu

MAB = Man and the Biosphere Programme: Ett av Unesco's vetenskapliga program som arbetar globalt för att förbättra relationen mellan människor och deras livsmiljö. Biosfärområden ingår i MAB-programmet som internationella modellområden för hållbar samhällsutveckling. www.biosfaromrade.se

MSC= Marine Stewardship Council: En internationell organisation som arbetar tillsammans med fisken, företag, forskare, och miljöorganisationer och allmänheten för att främja det bästa miljövalet för fisk och skaldjur. MSC är en certifiering och miljömärkning av fisk och skaldjur som ger erkännande och uppmuntran åt hållbara fiskemetoder. www.msc.org

Resiliens: Ett systems återhämtningsförmåga och motståndskraft till yttre störningar/påverkan. Biologisk mångfald är en förutsättning för ekosystemens resiliens eftersom det innebär en spridning av riskerna och större möjlighet till omorganisation efter en störning.

Social Enterprise and Biosphere Reserve Developmental framework = Samhälls-entreprenörskap och Biosfärområden: Projekt som syftar till att skapa förutsättningar för att utveckla företagande som har samhällsnytta som affärsidé, i biosfärområden i Kanada, Sverige och Storbritannien.

Unesco = United Nation's Educational, Scientific and Cultural Organisation: FN's organ för utbildning, vetenskap och kultur.